

Dr Zorica Mršević

Volite li radio

Kada je Njuzvik je u januaru ove godine najavio da će jedna od najbogatijih zemalja na svetu, Norveška, zauvek ugasiti FM radio stanice radi modernizacije, odnosno prelaska na moderne digitalne tehnologije bežičnog prenosa zvuka, podsetili smo se nostalgичno na neke važne istorijske momente vezane za radijske početke. Taj pogled unazad interesantno otkriva da je upravo širenje radijskog programa doprinelo kreiranju termina “mediji” davne 1920 godine. A kod nas je Radio Beograd zvanično počeo da muzički i govorni program odašilje u etar 1. oktobra 1924. godine. Od 24. marta 1929, Radio Beograd počinje sa redovnim emitovanjem svog programa iz zgrade Srpske Akademije Nauka. Kasnije se javlja i Kratkotalasna stanica Beograd, koja je emitovala iz zgrade tadašnjeg Ministarstva šuma i ruda (sada Ministarstvo spoljnih poslova).

Ne treba zaboraviti da je jedan od najgorih civilizacijskih uloga radija globalnih razmera bila u Ruandi, u kojoj je za podsticanje genocida nad pripadnicima naroda Tutsi identifikovan radio Demilkolin. Koristio se sirov, ulični rečnik, voditelji su često bili pijani za vreme programa, koji je bio prevashodno namenjen nepismenoj nezaposlenoj delinkventnoj publici, uglavnom lokalnih huligana. Jedan od redovnih slogana je bio “Grobovi još nisu dovoljno ispunjeni, šta čekate”. Kasnije je obelodanjeno da je radio bio finansiran od strane imućne Hutu elite sa severa Ruande, Hutu ministara u vladi, srodnika predsednika i direktora nekih banaka. Radio Demilkolin je bio instrument inspiracije i koordinacije masakra na Tutsima. Neki od urednika bili su za takvo radijsko podsticanje genocida kasnije osuđeni od strane međunarodnog krivičnog Tribunala za Ruandu.

Pomenuta norveška odluka ipak ne znači totalni kraj radijskog programa čija budućnost se i danas vidi ali u novoj formi radija na Internetu (poznate i kao Internet Radio). On postaje popularan među korisnicima internet iz razloga što su bili često nedovoljno usluženi muzikom na lokalnim radio stanicama. Internet radio programi u svojoj ponudi imaju i vesti, sport, razne razgovore i različite žanrova muzike u svakom obliku koji je dostupan i na tradicionalnim radio stanicama.

Kada su nas tokom dve hiljaditih predstavnici međunarodnih organizacija uveravali da je privatizacija medija jedini put ka dobrim, nepristrasnim medijima u službi građana, bili smo u najmanju ruku skeptični. Stvarnost je na žalost opovrgla te inostrane emisare slobodnih medija, jer su dešavanja u privatizovanim medijima ukazala jasno da je javni interes u njihovim programima marginalizovan pa i zaboravljen, dok su dobri i iskusni novinari i urednici ostajali bez posla, lako i brzo menjani internetskim „botovima“ i „trolovima“. Uostalom, korporativni mediji i javni medijski servisi nigde na svetu a pogotovo ne u zemljama nedovršene demokratijem, ne mogu društvu da ponude nepristrasni informativni paket, jer su povezani sa raznim interesnim grupama, političkim lobijima i ljudima na vlasti, koji pre svega žele da za svoju korist sačuvaju svoje interese. Ili kako je sestra Tereza Forkades na svom nedavnom predavanju u Beogradu upozorila, mediji danas su pre svega glas svojih gospodara, čime je jasno definisala problem slabosti savremenih medija.

U situaciji pada poverenja publike u medije, kada je verodostojnost medija ozbiljno ugrožena, odnedavno se pojavio sa iste slobodnomedijske međunarodne scene, novi odgovor na veliku potrebu za pluralizmom informacija. Radi se o medijima civilnog društva koji otvaraju ne samo nove horizonte, već i poslovne prilike za novinare i aktiviste širom zemlje. Naime, medijske slobode su se u velikoj meri preselile na internet i u medije civilnog društva i to najčešće u formi radio programa. Kontrola nad njihovim programima nije u rukama vlade

ili biznisa već pre svega u rukama samoorganizovanih građana ili novinara, asocijacija ili organizacija, pa su takvi mediji ujedno neprofitni. Radio zajednice su suštinski izrasle iz anarhističkog pank pokreta zatim pokreta za zaštitu okoline i studentskog pokreta, a njihov nastanak vezuje se za Veliku Britaniju i za SAD. One promovišu građansku kulturu, omogućavaju običnim građanima lakši pristup do etra a naročito manjinskim i marginalizovanim grupama u društvu pa su u upotrebu ušli i pojmovi poput „nevladini“ ili „nekomercijalni“ mediji. Mediji civilnog društva zbog svoje prirode možda zaista imaju veću mogućnost nezavisnosti od političkih uticaja i kontrole. Jer oni su participativni, dolaze od publike i kreiraju za tu istu publiku, da bi transformisali, osnažili i učinili boljom zajednicu za koju rade i iz koje dolaze. U Srbiji su mogućnosti medija civilnog društva prepoznale do sada najviše crkve i verske zajednice, npr. osnivanjem radio stanica Radio Marija Katoličke crkve ili TV Beseda Srpske pravoslavne crkve. Odnedavno se pojavila i ženska stanica, „Ženergija“ koja emituje program koji „svakog četvrtka širi vidike“, u okviru koga mogu da se pomenu samo neke teme, o ljubavi, značaju reciklaže, Osmom martu, filmskoj magiji, šta je istorijski revizionizam i kome odgovara, kako je alternativa pala na predrasudama.

Mediji civilnog sektora i u planiranju i upravljanju svojim programima imaju pred sobom u stvari slične zadatke kao i menadžment komercijalnih medija i javnog servisa, ali ih ostvaruju uspostavljanjem novih odnosa, praksi i oblika produkcije i distribucije. Upravo je to bitno za medije civilnog sektora, prirodno partnerstvo i saradnja građana i medija na zajedničkim aktivnostima u korist njihovih zajednica. Prirodno partnerstvo i saradnja građana i medija na zajedničkim aktivnostima u korist njihovih zajednica – suštinski je važna odrednica medija civilnog društva. Ova odrednica neminovno ukazuje na njihovu međusobnu upućenost i kada su finansije u pitanju. Donatori posebno cene partnerstva, pa što su obuhvatnija, to imaju više šanse da budu finansijski podržana. Kratka poruka je: prestanite da razmišljate isključivo kao medij o programu, i počnite da planirate zajedničke aktivnosti sa ostalim akterima i organizacijama civilnog društva u svojoj zajednici. Udružite se.

Naučna savetnica u Institutu društvenih
nauka u Beogradu